సుశీ

"మీ గురించి చెప్పరూ?" అన్నాడు సత్యం.

"నా గురించా?" అంటూ ఆశ్చర్యంగా ఆగిపోయింది సుశీల.

"ఏం అంత ఆశ్చర్యపోతూన్నారు?"

"ఆశ్చర్యంగానే వుంది. నా గురించి ఏం చెప్పను? నేను అతి సామాన్యమైన స్త్రీని. నాలో ఋషుల రక్తంలేదు. నేను లాటరీలో పదివేలు సంపాయించలేదు. సంఘాన్ని ఎదిరించలేదు. అతిసామాన్యంగా గడిచే నా జీవితంలో ఏముంది చెప్పేందుకు?"

"నేను మీజీవితం సాహసాల్తోనూ, ఏవో అనుభవాల్తోనూ నిండిందని అనడంలేదు. అతి ప్రశాంతంగా కనిపించే మీలోంచి ఆ కథ లెలా వస్తున్నాయీ—?" అని తల ఎగరేశాడు సత్యం.

"భారత దేశంలోని ప్రతి పదో స్త్రీ జీవితం నా జీవితంతో శ్రుతి కలుపుతుంది. అంటే యీ ముప్పైకోట్లలో ఎంతమంది నాలాంటివారు వున్నారో చూడండి. అందువల్ల నాలో ప్రత్యేకత లేదన్నానుగాని మీకు చెప్పకూడదనికాదు. నాకు చెప్పకూడని వేమీలేవు" అంది సుశీల సర్దుతూ.

"ఇది ఆఖరుసారి ఇంక అడగను" అన్నాడు సత్యం బుంగమూతితో.

సుశీల నవ్వి "కోపంతో మీ మొహం వుత్త బండబ్బాయి మొఖంలా వుంటుంది. నా జీవితంలో థ్రిల్స్ లేవు. వినండి నాలుగు ముక్కల్లో చెబుతాను."

సత్యం వుత్సాహంగా తలెత్తాడు.

"అమ్మ మొఖం ఎరగను. నాన్న బీదవాడు. ఆ బీద నాన్నకూడా పదోఏట పోయాడు. తదనంతరం బస్తీలోని మామయ్య యింటికొచ్చాను. అత్త ఎంత చెప్తే అంత. మామయ్యకి నన్ను వదిలించుకునేందుకు వాళ్ళు నాకో పెళ్ళి కూడా చేశారు. ఆయనకి నూకలులేక నన్ను బాలవితంతువుని చేసిపోయాడు. మనువర్తి పేరిట రెండువేలూ, యీ యిల్లూ వచ్చాయి. అప్పటికి పదహారోఏడు. సేవాసదనంలో జేరాను. స్కూల్‌ఫైనల్ పాసయి, ట్రైనింగ్ చదివాను. రెండేళ్ళ క్రితం కార్పొరేషన్‌లో టీచరుగా చేరాను. నెలకి నలభైఎనిమిది వస్తాయి. యింట్లోవున్న ఆ రాజమ్మకి యిరవై రూపాయలు ఇస్తాను. భోజనం పెడుతుంది. ఆరునెలలనుంచీ మీరు చూస్తున్నారే - మేడమీద గది, ఆ గదిలో నా మకాం. ఆ రాజమ్మ యింకా నలుగురైదుగురికి వంటచేసి పెట్టి తన పొట్ట పోసుకుంటుంది. ఆ రాజమ్మ యీ సుశీలకి సాయం. ఇదీ యీనాటిదాకా నా చరిత్ర" అంది గుక్క తిప్పుకోకుండా.

"మీరు భలేవారు కట్టె-కొట్టె-తెచ్చె అన్నట్లు పాతికేళ్ళ మీ జీవితాన్ని పది మాటల్లో చెప్పారే!"

సుశీల తలెత్తలేదు. యిద్దరూ సందుమలుపు తిరిగారు.

సుశీల తలమీద నీరెండపడుతోంది. ఆ నీరెండలోని కాంతిని గుప్పెట్లో కిముడ్చుకోవాలనే తాపత్రయానికి ఎంత అర్థమో సుశీలని–అసలు సుశీలని పట్టుకోవాలని అనుకోడంలో కూడా అంతే అర్థం. సత్యం తలవంచుకు నడుస్తున్నాడు. సుశీల బహుచిత్రమైన మనిషి. తన కష్టాల్ని–యిబ్బందుల్ని ఎంత ఓర్పుగా విందో! పైగా తన కేకష్టాలూ లేనట్లు మాట్లాడు తుంది. ముళ్ళ బాటల్లోంచి నడిచి అవి పువ్వులని సరిపెట్టు కునే సహనం యీమెకు ఎవరు నేర్పారో?

"లోపలికి రారూ?" అనే సుశీల కంఠంతో యీ లోకంలోకి వచ్చి పడ్డాడు సత్యం. మెట్లు ఎక్కుతున్నాడు. సుశీల రాజమ్మతో టీ పెట్టమని చెప్పేందుకు వెళ్ళింది.

ఆరునెలలనుంచి చూస్తున్నా, ఆగది నేడెందుకో సత్యానికి కొత్తగా కనపడింది. ప్రతి ఏస్తువా అమెరిగ్గా పొందిగ్గా, శుభ్రంగా అమర్చింది సుశీల. సుశీలకి రానిపనే మిటో? అల్లికలు, కుట్లు అన్నీ నేర్పుగా కుట్టి టేబుల్ మీద, కిటికీలకు తెరలు కట్టింది. ఎంతటి క్రమశిక్షణ! ఎంత పవి త్రత! వాలుకుర్చీమీద కూచున్నాడు. సాయంత్రపు గాలి ఏవో సందేశాల్ని మోసుకువస్తోంది.

అడుగుల చప్పుడుకు తలెత్తి చూశాడు సత్యం. సుశీల మొహం కడుక్కుని గదిలోకి వచ్చింది, అప్పుడు జ్ఞాపకం వచ్చింది సత్యానికి తను మధ్యాహ్నం భోంచెయ్యనట్లు.

బొట్టు పెట్టుకుంటూ "దీపాల వేళయింది, యిప్పుడు

టీ ఏమిటి, భోంచెయ్యమంటోంది రాజమ్మ. మీరుకూడా రండి యిద్దరం భోంచేద్దాం!" అంది సుశీల.

తన ముఖంపట్టి కనుక్కుండా తను మధ్యాహ్నం భోంచెయ్యలేదని, యిద్దరూ ఒకే పంక్తిని కూచుని నవ్వుతుంటూ భోంచేశారు.

o o o o

ఆరునెలల క్రితం సుశీలతో పరిచయం అయింది సత్యానికి.

ఒకనాటి మధ్యాహ్నం ఆఫీసులో కూచుని టపా చూసుకుంటున్నాడు సత్యం. ఆరు భాగాలుగా వచ్చింది ఒక నవలిక పోస్టులో. రచయిత ఎవరా అన్నట్టు చూశాడు సత్యం. ఎవరో స్త్రీ "సుశి" అని రాసి పంపింది. అడ్రసు కూడా మద్రాసులోనే. మొదటి పేజీ ఎలా వుంటుందో చూడబోయి, నవల చివరంటా పూర్తిగా చదివాడు. తనకి చాలా బాగుంది. కాని ఆ కథకు పారితోషికం ఇచ్చి ప్రచురించేపాటి శక్తి తన పత్రికకు లేదు.

తేజస్సు ప్రతివారమూ వెలువడటమే బ్రహ్మప్రళయంగా వుంది. డబ్బు ఇవ్వకుండా అచ్చు వెయ్యడానికి మనస్కరించదు. డబ్బిచ్చే తాహతు తేజస్సుకి లేదు. సత్యంలో నిజాయితీ అనేది పూర్తిగా చావకపోవడంవల్ల డబ్బు తను ఇచ్చుకోలేనని రచయితకు తెల్పుతూ – వారి ఆమోదం పొందిన తర్వాత ఆ రచనలు అచ్చువేసేవాడు.

ఇంట్లో ఉద్యోగం వెలిగించరాదా అనే భార్య ఎత్తిపొడుపులూ, పిల్లలు ముగ్గురికీ సరి అయిన మందూ మాకూ ఇప్పించలేని తన నిస్సహాయం, డబ్బూ దస్కం వున్నవాళ్ళు పత్రికలూ, పుస్తకాలూ వేసి విజ్ఞానం నలుదెసలా వెదజల్లాలి గాని, భార్యా పిల్లల్ని పోషించలేని నీ కెందుకీబాధ" అని హితుల బాధలూ, అన్నిటినీ సహిస్తూ తన జీవితలక్ష్యం అనుకుని అలా ఒంటిగా "తేజస్సు"ని లాక్కొస్తున్న సత్యానికి సుశీల రాసిన 'తపన' ఏదో కొత్తసందేశం మోసుకొచ్చింది.

తను పైకం యివ్వలేనని, అందుకు అంగీకరిస్తే రచన తను పత్రికలో వేసుకుంటాననీ రాసిన ఉత్తరం చూసుకొని సుశీల నవ్వుకుంది. ఆ పత్రిక సంపాదకుడు ఉత్త అమాయకుడు - అని వెంటనే కనుక్కుంది. అసలు రచనలు వెయ్యడమే మహా వుపకారంగా భావించే ఎడిటర్లు చాలామంది వున్నారు. దాని - పారితోషికం యివ్వలేనంటూ మనవి చేసుకునే మనిషి యితనొక్కడే కాబోలు!

పారితోషికం ఇవ్వక్కర్లేదని సుశీల తక్షణం రాసింది. 'తపన' తేజస్సులో పడింది.

తర్వాత సత్యం తన కృతజ్ఞత తెల్పుకోడానికి జార్జి టవున్‌లోని సందులన్నీ తిరిగి చీకటి - చీకటి పడుతూండగా సుశీల వుండే ఇల్లు కనుక్కున్నాడు. అది శనివారం సాయంత్రం రాజలక్ష్మి బియ్యం ఏరుకుంటోంది. సుశీల సూదీ దారం పుచ్చుకుని ఏదో కుడుతోంది. ఫలానా నెంబరు ఇల్లు ఇదేనా అని ప్రశ్నిస్తూ ప్రవేశించాడు సత్యం.

సుశీల తలెత్తింది. వుంగరాలు చెరిగిన క్రాపు, ఆ వుంగరాలు నుదురుమీద పడుతున్నాయి. కళ్ళల్లో అసంతృప్తి అశాంతి, చామంచాయ పెద్ద ముక్కు విశాలమైన నుదురు కాళ్ళకి చెప్పుల్లేవు. తెల్లలాచ్చి, కలకత్తా అంచు పంచె, బట్టలుకూడా కాస్త మాసివున్నాయి. తటాలున చూడగానే మనిషి పెద్దమనిషిలా కనిపించాడు.

సమాధానం చెప్పకుండా సుశీల తనని ఆపాదమస్తకం పరిశీలిస్తూంటే సత్యం ఖంగారు పడ్డాడు. కొంపతీసి తను తప్పు నెంబరు యింట్లో ప్రవేసించ లేదుకదా అని తటపటాయిస్తున్నాడు.

"సుశీలగారు ఉండేది ఈ యింట్లోనేనా ?"

"నేనే-మీ కేంకావాలి ?"

సత్యం ఖంగారుపడ్డాడు. ఆడంబరంలేని యీ సుశీల తను ఊహించుకున్న రచయిత్రితో సరిపోలడంలేదు. ఆకళ్లు మటుకు తనని చాలా స్నేహంగా పల్కరిస్తున్నాయి.

ఒకరినొకరు ఎరుకపర్చుకున్నారు. ఆ తర్వాత సత్యం ప్రతి శనివారం సుశీలని కలుసుకుంటుండేవాడు. ఆ పైన సుశీల అతనికి రచనలద్వారా చాలా సాయంచేసేది. అతని వద్ద వొక్క కానీ పుచ్చుకునేదికాదు. ఆరు నెలలలో సుశీల రచనలవల్లనో, సుశీల సత్యానికిచ్చిన ఆత్మబలం వల్లనో పత్రిక మూడు వేలదాకా అమ్ముతోంది. సత్యం తను సుశీలకు చాలా బాకీ పడుతున్నానని అనుకునేవాడు. పత్రిక కాస్త ఒకదారినపడింది గాని యింటి వ్యవహారాలూ, డబ్బా

దస్కం అవి మొదలుపెట్టిన చోటునే వున్నాయి. సత్యం పెద్ద పిల్లకు ఆరు, రెండోదానికి మూడు, చంటిపిల్లకు తొమ్మిదో నెల, దానికి పోతపాలు, భార్యకి రోగం, వీటికితోడు భర్త అప్రయోజకుడనే కసీ - యిదీ అతని జీవిత క్రమం. డిగ్రీ పుచ్చుకోగానే వున్న శాస్త్ర ఆస్తి జర్నలిజంలో పెట్టేశాడు. మరోవుద్యోగం చేసేందుకు అతని ఆత్మ వొప్పడంలేదు. "తేజసు"లో పోతున్న అతనివిశ్వాశాన్ని సుశీల లేవనెత్తింది. సుశీలకి తన కష్టాలను చెప్పడంలో సత్యం కొంచెంకూడా వెనుకాడలేదు. సుశీల అన్నీ వోపిగ్గా వినేది. చాలా తక్కువ మాట్లాడేది. సత్యంతో ఏ వొక్కనాడు తనకి యిబ్బంది అనే మాటకూడా అనలేదు; అతని స్నేహంతో సుశీల హృదయ కవాటం తెరచుకుంది.

o o o o

1941 రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం, సత్యం పత్రిక శాస్త్ర దారిలో పడుతోంది. సంసారంకూడా బాగానే సాగుతోంది. ఒక శనివారం సుశీల యింటికొచ్చాడు. ఏవో మాటల్లోపడి "తనదగ్గిర మూడువేలుంటే చక్రం తిరుగుతుంది" అన్నాడు సత్యం.

"ఎల్లా ?"

"నే నెరుగున్న ప్రెస్సువాడు యుద్ధానికి భయపడి టైపులూ, మిషనూ అమ్మికుపోతున్నాడు. 3500 రూపాయలు

చెబుతున్నాడు. నాదగ్గిర 500 లున్నాయి. మిగతాది వుం టేనా ?"

"విషయమేమిటో స్థిమితంగా చెప్పండి" అంది సుశీల చేరుమాలు చివర నగిసీ చేస్తూ.

సత్యం సమస్తం విశదంగా తెలియపర్చాడు, పత్రికకు ప్రెస్‌వుంటే ఎంతో లాభం. ప్రింటింగ్ ఛార్జీలు కలిసివస్తాయి. ఎంతలేదన్నా నెలకి మరో మూడొందలు మిగులుతాయి-అంటూ గుక్కతిప్పుకోకుండా లెఖ్ఖలూ అవీ చెప్పాడు.

"మా ఆవిడ వంటిమీద నగలు అమ్ముదామని వుంది గాని, ఆమెకి నామీదా-నా ప్రయోజకత్వంమీదా కొద్దిగా కూడా నమ్మకం లేదు.

"ప్రెస్ వాడు ఎన్నాళ్ళదాకా ఆగుతాడు ?"

"ఇంకా పదిరోజులు వుండవచ్చు, అయినా అది మన తాహతుకి మించినపని" అని ఊరుకున్నాడు సత్యం.

సత్యం వెళ్ళాక సుశీల చాలాసేపు ఆలోచనల్లో పడింది. "మూడువేలుంటే చక్రం తిరుగుతుంది. పదేపదే వినిపించాయి ఆ మాటలు. తనకు మటుకు ఎవరున్నారు ?" వుండేందుకు ఇల్లుంది. జీవనోపాధికి వుద్యోగంవుంది. అత్తారిచ్చిన రెండు వేలూ, వడ్డీ చిన్నం చిదరా, మెళ్ళో మూడుపేటలుగొలుసూ యివన్నీ కలిపితే మూడువేలూ అవకేం ? ఒక మంచివాడు బాగుపడతాడు.

పై శనివారం సత్యం వచ్చాడు. చాలా సేపు ఖబుర్ల

యాయి. "ప్రెస్‌వాడు ఏమయాడు ? అని ప్రశ్నించింది సుశీల.

"యింకా ఎవరూ ఎక్కడంలేదు. నేను చాలా చోట్ల ప్రయత్నించాను. లాభం లేకపోయింది" అన్నాడు నిరుత్సాహంగా.

"మీరు సోమవారం మధ్యాహ్నం పన్నెండు గంటలకి ఒకసారి రాగలరా ? అంది సుశీల.

"అల్లాగే" అన్నాడు సత్యం.

సుశీల ఏనాడూ తనని ఏపనికీ సాయంరమ్మని అడగ లేదు. అకస్మాత్తుగా సోమవారం రమ్మనడం సత్యానికి వింతగా తోచింది. తల బద్దలుకొట్టుకున్నా కారణం దొరక లేదు.

సోమవారం సత్యం వచ్చేసరికి సుశీల సిద్ధంగావుంది. ఇద్దరూ చైనా బజారువైపు నడిచారు, సుశీల యీ విషయం ఆవిషయం మాట్లాడుతోంది.

నెమ్మదిగా బాంక్ గుమ్మందగ్గిర ఆగారు. సుశీల మెట్లు ఎక్కుతూ "అన్నట్టు చెప్పటం మరిచాను, నా మన వర్తి తాలూకు రెండువేలూ, యింకా నగా నాణెం అమ్మిన మొత్తం అంతా కలిసి మూడువేలు వున్నాయి. అవి తీసు కుందామని మిమ్మల్ని రమ్మన్నాను. ఆ డబ్బుతో ప్రెస్ కొనండి" అంది సత్యం వంక చూడకుండా.

కాళ్ళకిందభూమి కుంగిపోతున్నట్టు అనిపించింది, సత్యానికి. నిజమా ! తన చెవులను నమ్మలేకుండా వున్నాడు. సుశీల

తన సరస్వం యిచ్చేస్తోందా ? తనీ త్యాగానికి అర్హుడా ? వణుకుతున్న అతని వేళ్ళని చేతులోకి తీసుకుని, మెట్లకింద సత్యం కళ్ళమ్మట నీరుతిరిగింది.

వరండాలో బెంచీమీద కూర్చుని సత్యం తనకీ డబ్బు వద్దని చెప్పాడు. తనకోసం సుశీల యిలా చేయటం మంచిది కాదన్నాడు.

"దీంతో పత్రిక బాగుపడుతుంది అయినా మీకోసం కాదు పత్రిక కోసం" అంటూ అతని మాటల్ని నెట్టేసింది.

చివరికి ప్రెస్ ఆమె పేరనన్నా కొననిమ్మన్నాడు. సుశీల కళ్ళు ఎర్రపడ్డాయి "ప్రెస్ నాపేర కొనుక్కునేట్టయితే మిమ్మల్నెందుకు పిల్చేదాన్ని. వూరుకోండి పిచ్చిమాటలూ మీరూనూ"

భార్యతో తన అదృష్టముగురించి చెప్పడమా మానడమా ? సుశీల ఆ సాయంత్రం మాటల సందర్భంలో యీ విషయం మనిద్దరిమధ్య పెదవి దాటగూడదు అని ఆంక్ష పెట్టింది. పైగా యీ సంగతి భార్యతో చెపితే, మరో అర్థం కల్పించవచ్చు. సుశీల స్నేహం కోసం యిచ్చిందంటే అది ఆమె కందని సమస్య.

రోజులు దొర్లుతున్నాయి. సత్యం ప్రయోజకుడయ్యాడు. వృద్ధిలోకి వచ్చాడు. నెలనెలా రెండుమూడు వందలు మును పటికంటె ఎక్కువ మిగుల్తున్నాయి. రెండుమూడుసార్లు "యీ అయిదువందలూ వుంచండి" అంటూ సుశీలకి యివ్వబోయాడు.

"నేను మీకు అప్పుగా యివ్వలేదు యిస్తే పుచ్చుకునేదాన్ని" అని నవ్వి వూరుకునేది ఆమె.

రాజుల్ని బికారులుగా చేసేయుద్ధం, బికారుల్ని రాజులుగాచెయ్యడం సహజం. యుద్ధజ్వాలలు అలుముకుంటున్నాయి. ఎక్కడివాళ్ళక్కడ పట్నంనుంచి పారిపోతున్నారు. సత్యం భార్యా పిల్లల్ని పుట్టింటికి పంపించేశాడు.

"నువ్వెందుకు ఈ పట్నంలో? వెళ్ళిపోరాదా? ఇక్కడ ఆడవాళ్లు వుండే పరిస్థితులుకావు" అన్నాడు. భార్య వెళ్ళిన వారానికి సుశీలతో సత్యం.

"మీకు చుట్టాలూ, పక్కాలూ వున్నారు నా కెవరున్నారు? ఎక్కడికిపోయినా ఒకటే. ఇక్కడైతే నా సొంత యిల్లు అని అన్నా వుంది. పొరుగూరులో నేనుచేసేదేమిటి?" అంది సుశీల.

మద్రాసునిండా ఖాళీయిళ్ళు పనివాళ్ళు దొరకటం మహాకష్టంగా వుంది. బ్లాక్ అవుటు. హోటళ్ళులేవు, షాపుల్లేవు, సినిమాల్లేవు నానాఖంగారుగా వుంది. డబ్బుమటుకు సత్యానికి రెండుచేతులా దొరుకుతోంది. ఈ మధ్య భార్యా పిల్లలూ లేకపోవటం, పూర్వమంత ఆర్థికచిక్కులు లేకపోవడం వల్లా సత్యానికి కాస్త వూపిరి తీసుకునే సమయం దొరుకుతోంది. అతను ఎక్కువ కాలం సుశీల వద్దే గడుపుతుండేవాడు.

కిందవాటాలో వుండే రాజమ్మ అందరికిమల్లే ప్రాణాలకి భయపడి పట్నంవదలి పారిపోయింది. సుశీల వొక్కర్తే ఆడది యింట్లో వుండటం ఎలా? తను సాయం వుంటానన్నాడు

సుశీలతో, సందులు, బజార్లు నిర్మానుష్యం సుశీల అలాగే స్కూలికి వెళ్ళి వస్తూండేది. స్కూళ్ళకి శలవిచ్చారు. సుశీల ఒకనాడు సత్యంతో "ఎ. ఆర్. పి. లో జేరుతున్నాను" అంది.

"స్కూలు లేదుగా యింట్లో వుండరాదూ యీ బాధ లన్నీ ఎందుకు ?" అన్నాడు ప్రూఫులు దిద్దుతూ సత్యం.

"ఇంట్లో తోచవద్దూ ? యిరవై నాలుగు గంటలూ ఏంచెయ్యనూ ?" అంది బద్దకంగా ఒళ్ళు విరుచుకుంటూ.

"నే నున్నానుగా" అన్నాడు కొంటెగా నవ్వుతూ.

"మీరుంటే మీతో నేనా ప్రపంచం" అంది చప్పున చూస్తూ సుశీల.

సత్యం అథఃపాతాళానికి కృంగినట్లు వలపోశాడు. ఈ రెండు నెలలలోనూ సత్యం సుశీల తనని ఎంత ప్రేమించింది తెలుసుకున్నాడు. బయట పత్రికల్లో పనిచేసే మొగ వాళ్ళు సంసారాన్ని పంపి, తిండి తిప్పలు లేక యిబ్బందులు పడుతుంటే తను హాయిగా సుశీల చేత్తో చేసిన పదార్థాలు తిని ఖుషీగా బతుకుతున్నాడు. ఇటు పత్రిక దివిటీలాగ వెలుగుతోంది. స్త్రీ తను ప్రేమించిన పురుషుణ్ణి ఏ ఔన్నత్యాలకి గొనిపోతుందో యీనాడు తెలిసింది సత్యానికి. సత్యం తన వైవాహిక జీవితంలో స్త్రీని పిల్లలుకనే యంత్రంలా - భర్త మీద విసుక్కునే మనిషిలా, ఓర్పులేని మోతలా చూశాడు. అతనికి సుశీల సాంగత్యంతో స్త్రీ అంటే ఏమిటో మొట్ట మొదటిసారి తెలిసింది. సుశీల తనది. తను సుశీలవాడు. తమ

జీవితాలు పెనవేసుకుని పోయినాయని అనుకునేవేళకి సుశీల యీా మాటలు అంది.

సుశీల తనకు అర్థంకాదా? తను అర్థం చేసుకోలేడా? తను లేనిదే బ్రతకలేను అన్నట్లు ప్రవర్తించి, కటుకుగా ఇలా మాటల్తో నొప్పిస్తుందే!

"ఆ ప్రూఫులు కానియ్యండి" అన్న సుశీల కేకతో తలెత్తి చూశాడు.

ఎదురుగుండా కాఫీతో నిల్చుంది సుశీల. ఆ కళ్ళు తనను పిల్చి ఏడిపిస్తున్నాయి. తేరిపారి చూస్తున్నాడు ఆమె కళ్ళల్లోకి.

నుదుటిమీాదనుండి వుంగరాల్ని పైకితోస్తూ, "బండ బ్బాయికి పని జరగదు—వూ" అంది సుశీల, అతని తలని గుండెలకు హత్తుకుంటూా, సత్యం ప్రపంచాన్ని మర్చి పోయాడు.

ం ం ం

నాలుగోనాటి సాయంత్రం సత్యం యింటికొచ్చేవేళకి సుశీల సత్యం కోసం బనియనులు కుడుతోంది. "సుశీ, నిన్న రాత్రి బాంబు వేశారుట. మనకు తేలీనేలేదు" అన్నాడు పక్కన జేరుతూ.

"ఊఁ" అంది తలెత్తకుండా.

"మనింటిమీాద పడుంటేనో?"

"ఏం పడితే—అంతకంటే సుంచిచావు నే కోరుకోను" అంది సత్యం తలని వొళ్ళోకి లాక్కుని, నుదుటిమీాద జుట్టుని పైకితోస్తూ.

ఆ క్షణాన బాంబు పడిపోతే ఎంత బాగుండును—అనుకున్నాడు సత్యం. ఈమాట ప్రతిక్షణం అతనికి జ్ఞాపకం వస్తూంది. అందరికి యుద్ధం ఒక భీభత్సం, తనకది సుందర స్వప్నం.

o o o

కొంచెం వత్తిడి తగ్గింది. తాళాలు వేసుకున్న యిళ్ళు తెరచి మగవాళ్ళు ప్రవేశిస్తున్నారు. రాజమ్మకూడా తిరిగి వచ్చింది. యింకో రెండు నెలలకి సత్యం భార్యకూడా తిరిగి వచ్చింది ముగ్గురు పిల్లలతోనూ.

1945 లో యుద్ధం పూర్తిఅయింది. సత్యం జీవితంలో అనేక మార్పులొచ్చాయి. యుద్ధంలో చాలామంది వేలూ, లక్షలూ సంపాయించారు. ఎలా అని అడిగితే, అది వారికే తెలీదు. బ్లాక్ అనండి, ఏది అనండి—ఒక లక్ష రూపాయల దాకా ఆస్తి సంపాయించాడు సత్యం. చవగ్గా, ఎవాక్యువేషన్ టైములో, చక్కటి మూడు బంగళాలు కొన్నాడు. అతని చక్రం తిరిగింది. డబ్బుతోపాటు పేరుప్రతిష్ట లొచ్చాయి. పత్రిక రెండు మూడు వేలనుంచి, యిరవై ముప్ఫై వేలదాకా అమ్ముడుపోతోంది. ఎన్ని పనులున్నా ప్రతి శనివారం రెండు గంటలనుంచీ, రాత్రి పది గంటలదాకా సుశీలతో గడుపుతూండేవాడు.

కార్లూ, బంగళాలూ, అధికారం సత్యం జీవిత విధానాన్ని మార్చేశాయి. కాని సుశీలలో కించెత్తుకూడా మార్పులేదు.

"మాంబళంలో మేడ కట్టిస్తున్నాను" అన్నాడు సత్యం.

"బాగుంది" అంది సుశీల.

"నీకోసం" అన్నాడు.

"నా కెందుకు! ఈయిల్లు నాకుందిగా?"

"ఈ యిల్లు పాతబడిపోయింది. సందులూ అవీ గలీజుగా వుంటుంది. అది నీకోసం" అన్నాడు పురుషదర్పంతో.

"అలాగా" అంది తలొంచుకు సుశీల.

"ఎన్నాళ్ళనుంచో చెప్పాలనుకుంటున్నా. నువ్వింక ఉద్యోగం మానెయ్యరాదూ?"

"ఏం?" అంది సుశీల.

"ఈ డబ్బంతా నీదికాదూ? హాయిగా మాంబళం యింట్లో నువ్వు ఉండవచ్చు."

"ఊఁ"

"నెలకొచ్చే ఆ ఎనభై రూపాయలకే యీ కష్టం దేనికి? యింత వుండగా నువ్వుగూడా సంపాయించడం ఎందుకు? యీ యిల్లు అద్దెకివ్వడమో, అమ్మడమో చేస్తేసరి" అన్నాడు ధైర్యంగా.

"నే నెందుకు వుద్యోగం మానాలి? యీయింట్లోంచి కదిలే అవసరం నాకాట్టే కనపడటంలేదు. సందులూ, గొందులూ అంటారా? నాకివి పది పదిహేనేళ్ళనుంచి అలవాటు. అందువల్ల ఫరవాలేదు. మీరే కట్టబోయే యింట్లో వుండండి. నే సంపాయించుకునేది నాకోసం."

సుశీల సమాధానంచెప్పి లోపలికి వెళ్ళిపోయింది సత్యం హాలులోనే కూర్చుండిపోయాడు. అలాగే కాసేపుండి ఇంటిదారి పట్టాడు.

ం ం ం ం

మరునటి శనివారం సత్యం సుశీల ఇంటికొచ్చాడు. సుశీల ఏదో అల్లుతోంది. తలెత్తి చూసింది. గుమ్మంలో సత్యం.

మొట్టమొదటిసారి తను చూసిన సత్యానికీ - ఇతనికీ ఎంత తేడా. ట్వీట్ సూట్‌లో సత్యం. చేతిలో పుస్తకాలకి బదులు సిగరెట్ డబ్బా, తీర్చిదిద్దిన క్రాపు కళ్ళలో అశాంతి కాదు అహంభావం. కాస్త తెల్లబడ్డాడు. పూచలావుండే సత్యం మొద్దుబారాడు.

ఇద్దరూ మెల్లైకొట్టారు.

"ఆనాడు నామాట పూర్తిగా వినకండానే నీకు కోపం వచ్చి వెళ్ళిపోయావు. నే చెప్పేది విని మరీ సమాధానం చెప్పు" అన్నాడు కుర్చీలో కూలబడి.

సుశీల తలెత్తలేదు. చేతిలోని అల్లికతో గుమ్మంలో కూర్చుండి పోయింది.

"మేడ పూర్తి అయింది. వొచ్చే నెలలో గృహ ప్రవేశం" అన్నాడు సుశీలవంక పరిశీలనగా చూస్తూ.

సుశీల కళ్ళెత్తలేదు.

"గృహ ప్రవేశానికి ముందే నిన్ను పెళ్ళిచేసుకోవా

లని నా వుద్దేశం. తర్వాత నువ్వు నా భార్యగా ఆ యింట్లో అడుగెట్టవచ్చు. అందుకోసమనే వుద్యోగం మానుకో మన్నాను" అన్నాడు సిగరెట్టు ముట్టించి.

సుశీలనుంచి సమాధానం రాలేదు.

"ఈ ధనం-హోదా-దర్జా అన్నీ నువ్వు పెట్టిన భిక్ష. నా ప్రతి ఒక్క ఆనందం నువ్వు పంచుకోవాలి. నువ్విలా టీచరు పని చేస్తుండటం మన హోదాకు తగదు. నిన్ను పెళ్ళాడి మాంబళం ఇంట్లోకి తీసుకెళ్తాను. పిల్లలూ వాళ్లూ పూర్వపు మైలాపూర్ ఇంట్లో వుంటారు. నీకూ వాళ్ళకీ సంబంధం వుండదు."

"చెప్పడం అయిందా యింకా వుందా" అంది సుశీల.

ఆ కళ్ళను చూసేవేళకి సత్యానికి భయమేసింది.

"మీకు పూర్వం ఒకసారి చెప్పాను, డబ్బు అప్పుగా యివ్వలేదని. పెండ్లి చేసుకునేందుకు మీరు సిద్ధంగా వున్నా నేనులేను. మీ హోదాకు తగకపోయేందుకు నే నెవర్ని? మీకూ నాకూ స్నేహం తప్ప చిన్నమెత్తు బాంధవ్యం లేదు. నా వుద్యోగం మానను. యీ యింట్లోంచి కదలను. మీ పెద్ద పెద్ద కార్లను యీ గల్లీల్లో వుంచి యిబ్బందులు పడకండి. యిదే నా సమాధానం. మీకు స్త్రీ అంటే ఏమిటో తెలీదు" అని కిందికి దిగి వెళ్ళిపోయింది సుశీల.

ఈసారి సత్యానికి భయం వెయ్యలేదు. సుశీలమీద కోపం వచ్చింది. అతని అహం దెబ్బతింది! తనంతవాడు వెళ్ళాడు. తానంటే నిరాకరించింది, తనకీ నాకూ సంబంధం

లేదుట. ఆడదే ఆ మాట అంటే మొగవాడు తనకేం? తను కిందకి దిగి దేవులాడుతున్నకొద్దీ సుశీల కొండెక్కుతోంది. కనపడకపోతేనేగాని సుశీలకి తన విలువ తెలీదు.

కారులో కూచున్నాడేగాని అతని మనసు మనసులో లేదు. సుశీల మొదటినుంచి తన చెయ్యిపైన వుంచుకుంటూ వచ్చింది. ఆఖరికి తనచేతి నుంచి ఒక బహుమతి అన్నా పుచ్చుకోలేదు. మొదట్లో ఆ డబ్బు పత్రికకు ఖర్చుపెట్టండి- అంటూ తప్పించుకు వచ్చింది. తన డబ్బు అడుగుతున్నప్పటి నుంచీ ఒక పక్క బయటపని, మరొక పక్క సుశీల కావాలని దూరం అవుతోంది ఎటు చూసినా సుశీలకే తను అప్పు పడ్డాడు.

ప్రేమించిన స్త్రీకి పురుషుడు తనిచ్చినకంటే ఇంకేం యివ్వగలడు? భార్యగా చేసుకుంటానన్నాడు. సమస్తం పంచుకుందామనుకున్నాడు.

o o o o

ఆ ఏటి కాయేడు గడుస్తోంది. మళ్ళీ సత్యం సుశీల గుమ్మం తొక్కలేదు. సాధ్యమైనంతవరకూ ఆమెను మర్చిపో జూస్తున్నాడు. డబ్బు సంపాదనతో వూపిరి ఆడటంలేదు.

ఇద్దరు ముగ్గురు, సాయంతో ఫిలిం కంపెనీ పెట్టాడు సత్యం. సత్యం ముట్టిందల్లా బంగారం అవుతోంది. మొదటి రెండు పిక్చర్లతోనే సిరి అందుకుంది. మిలియనీర్ అయ్యాడు.

పదిలక్షల ఆసామి సత్యం. మాంబళంలోని పెద్ద

బంగళా టెర్రస్‌మీద పడుకుని నక్షత్రాల్ని చూస్తుంటే, నెలకి వందరూపాయలు సంపాయించుకునే సుశీల జ్ఞాపకానికొచ్చేది. ఈ లక్షలు తన నేర్పువల్ల వచ్చాయా, లేక ఆ మహాత్తు సుశీల డబ్బులో వుందా ఇది తెగని సమస్య ఈ పునాది గురించి తనకీ, సుశీలకీ తప్ప మరో ప్రాణికి తెలియదు. ఇప్పుడు ఇద్దరికీ మధ్య సంఘం ఎత్తయిన గోడలు కట్టింది. శనివారాలు ఎవరికీ చెప్పుకోలేని బాధతో కుమిలిపోయేవాడు సత్యం.

ఆరునెలల క్రితం సత్యం పెద్దమ్మాయికి యాభై వేలు ఖర్చుచేసి, దేవేంద్ర వైభవంగా వివాహం చేశాడు; పెళ్ళి పందిరి కళ్ళ పండుగగా వుందని చూసినవారు అన్నారు. ఇంత సందడిలో, గౌరవంలో అతి మర్యాదలలో సుశీల లేదు. సుశీలకి ఆహ్వానమైనా వెళ్ళిందో లేదో? అత నామె జ్ఞాపకాన్ని ప్రయత్నం చేశాడు.

సత్యం భార్య సోషల్ వర్కర్ అయింది. పెద్దపెద్ద సభలకీ వాటికీ హాజరవుతోంది. భర్త ఆర్జన తనవల్లే పెరిగిందని ఆమె వుద్దేశం. నాగరిక చిహ్నాలయిన క్లబ్‌లూ, గుర్రం పందాలూ, ప్రతి సమ్మర్‌కీ కొడైకెనాలు వెళ్ళి గడపడం యిలాంటివి అన్నీ అలవరచుకుంది.

యుద్ధంలో సంపాయించిన ధనం, వాటి తాలూకు లాభాలకీ ప్రతి ధనవంతుడికి మల్లేనే టాక్సులు సరిగా కట్టడం మానేశాడు సత్యం. ఈమధ్య మూడు నెలలనుంచీ ఇన్‌కమ్‌టాక్సు ఆఫీసరుని తప్పించుకొనడంలో అతను నిమగ్న

డయూడు ఒకటా రెండా నాలుగు లక్షలు కట్టాలి. గవర్న మెంటుకు కట్టాల్సిన డబ్బు.

వేసంగికి భార్యా పిల్లలూ, కొడైకెనాల్ వెళ్ళారు.

నాలుగు లక్షలు ఎక్కడినుంచి తేవాలి? అదీ సమస్య. భార్యా పిల్లలూ వెళ్ళి నాలుగు రోజులయింది.

సత్యానికి రెండు రోజులనుంచీ జ్వరం తగుల్తోంది. అంత పెద్దయిల్లు బావురుమంటోంది. ఇంట్లో ప్రతివారూ తన ఆజ్ఞల్ని పాలించేవారేగాని ప్రేమతో చూసేవారు ఒక్కరూ లేరు. ఆఖరికి భార్యకూడా తనని చూసి దడుస్తుంది. మన సిచ్చి మాట్లాడదు. ఇంత భోగంలోనూ ఏదో వెల్తి - ఆరాటం తనని బంగారు పంజరంతో బంధించినట్లుంది సత్యా నికి.

వారం రోజులదాకా ఆఫీసు పనులు చూడననీ, ప్రతి పని అలా వుంచమనీ శక్రటరీకి క్రిందటిరోజు ఫోన్ చేశాడు. శరీరమంతా ఏదో నీరసంగా వుంది.

సాయంత్రం నాలుగయింది. గదిచుట్టూ వట్టివేళ్ళు ఎంతో చల్లగా హాయిగా వుంది. మంచంమీద పడు కున్నాడు. ఎదురుగ్గా కాలెండరు, ఏప్రిలు ఆరోతేది. ఏవేవో జ్ఞాపకం వచ్చాయి.

తనకి బాగా జ్ఞాపకం. పత్రిక ఆరో తేదీనే మొట్ట మొదటిసారి సుశీల యింటికి తను వెళ్ళింది ఒక దశ గడి చింది. ఆమె స్నేహంతో తన జీవితంలో ఎంత మార్పు!

కాని ఆమె జీవితంలో మటుకు తను వీసమయినా మార్పు తేలేకపోయాడు.

చిత్రం ఏడాదినుంచి పూర్తిగా మర్చిన సుశీల యీనాడు జ్ఞాపకం వచ్చింది. జ్వరంగావుంది. సుశీల దగ్గరకు వెళితే! తనని లోపలికి రానిస్తుందా? ఐశ్వర్యంలో తను మొహం చాటేశాడే! ఆఖరికి పిల్ల పెళ్ళికికూడా పిలవలేదు కాని సుశీల చెయ్యి తగిల్తే తన జ్వరం యిట్టే తగ్గుతుంది. ఒక్కసారి మనసు విప్పి మాట్లాడితే యీ భారంపోతుంది.

ఈ నాలుగేళ్ళలో సుశీలలో ఎలాంటి మార్పు వచ్చిందో! తన వియోగం ఆమెను కృంగదీసిందా? జబ్బు చేసి వుంటుందా! ఆఖరికి తను ఆమె క్షేమం అన్నా కనుక్కోలేదు. సుశీల కనుక్కుంటూనే వుంటుంది, తనే క్రూరుడయి పోయాడు.

రెండు రోజులైంది గడ్డం గీసుకుని. గడ్డంమాసి; బట్టలు నలిగి వున్నాయి. బాల్కనీలోకి వచ్చి చూశాడు. చీకటి పడుతోంది. గబగబ పర్సు జేబులో వేసుకు మెట్లు దిగాడు.

డ్రైవరు తలుపు తీసుకుని పోర్టికోలో నిలబడ్డాడు. కారు వద్దని తలవూపి సందు చివరిదాకా తలవంచుకు నడిచాడు. పక్కనేపోయే టాక్సీ పిల్చి సుశీల అడ్రసు ఇచ్చాడు.

అతని హృదయం జ్ఞాపకాలతో అనుమానాలతో వూగిసలాడుతోంది. కారు కదలనట్లే వుంది. ఏదో-ఏదో బుర్ర తిరుగుతోంది.

టాక్సీ ఇంటి ముందు ఆగింది. వాడిచేతులో నోటు పెట్టి దిగాడు సత్యం.

గుమ్మంలో అడుగెట్టాడు. సుశీల వరండాలో కూచుని స్వెట్టర్ అల్లుతోంది. తలెత్తిచూసింది. సత్యం ఒక్కగంతున వళ్లోవచ్చిపడి ఏడుస్తున్నాడు.

సుశీల కదల్లేదు, పదినిముషాలకి తలెత్తాడు సత్యం. మొదటిసారి సుశీలకంట్లో కన్నీరుచూశాడు. మాసినగడ్డం, పాలినచెక్కిళ్ళు, మురికిగుడ్డలూ దశక్రిందచూసిన సత్యం తిరుగా అలాగే ప్రవేశించాడు. నుదుటిమీదపడిన నెరిసిన జుట్టుని పైకితోస్తూ – "పిచ్చిబాబూ" అంది ప్రేమగా.

సత్యం తలని సుశీల బుజాల్లో దాచుకున్నాడు.

మేడమీదికిపదండి కాఫీతెస్తాను, అని రెక్కపట్టుకు తీసుకెళ్ళింది సుశీల.

దుప్పటి దులిపి అతన్ని పడుకోబెట్టి, కిందకెళ్ళి కాఫీ తెచ్చింది. సత్యం బుద్ధిమంతుడిలా కాఫీతాగి – సుశీల వళ్ళో తలపెట్టుకు పడుకొన్నాడు.

ముఖం కడిగించి, గుడ్డలు మార్పించి, అతను తిన్న చారూ, అన్నపు గిన్నె కిందకుపట్టుకెళ్తూ "కళ్ళుమూసుకు పడుకో–క్షణంలో వస్తున్నా" అంది మెట్లమీదించి. సత్యం గదిని తేరపారజూశాడు. గది కొంచంకూడా మారలేదు నిన్న తను పెట్టివెళ్ళినట్టున్నాయి సామాన్లు. సుశీల ముఖంలో మనోప్రశాంతత కనబడింది. కొంచెంకూడా మార్పులేదు.

తను, ఎన్నో, ఏవో వూహించుకున్నాడు. ఆఖరికి తెల్ల వెంట్రుకకూడా లేదు ఆమె తలలో.

సుశీలను చూశాక తనీ అయిదేళ్లలో ఎంత మార్పు పొందినదీ అతనికి మొదటిసారి తట్టింది.

స్వర్ణల పైకివచ్చింది. తలలోని జాజులు గుఫ్‌మన్నాయి. సత్యాన్ని రోజూ చూస్తున్నట్టే ప్రవర్తించింది. ఆమెకు ప్రశ్నలులేవు, సుశీలకు యీలోతు భగవంతుడు ఏ తపస్సుకి మెచ్చి ప్రసాదించాడో!

తల దగ్గిరకూచుని చెక్కిళ్ళు నిమురుతోంది. సత్యం తొడుక్కున్న లాల్చీ గుండీలు సరిగా పట్టడంలేదు. సుశీల దగ్గరకులాగి పెట్టింది. యింకా గుండెలు కనబడ్తూనే వున్నాయి. స్వర్ణల కిలకిల నవ్వింది. సత్యం తృప్తిగా నవ్వాడు.

వార్ టైములో యిద్దరూవుండగా సుశీల ఆ లాల్చి కుట్టింది. అప్పుడు సత్యానికి చాలా వదులుగా వుండేది. అందువల్ల పెట్లో అడుగున పడేసింది సుశీల. ఆ పాతదాన్ని తీసి యీనాటి రాత్రి తొడిగింది సత్యానికి.

ఇద్దరూ భావయుక్తంగా నవ్వారు.

కిటికీలోంచి నక్షత్రకాంతి పడుతోంది పక్కమీద. ఆ కాంతిలో పక్కన సుశీల ఏదో లోకంలో వున్నట్టుంది సత్యానికి.

"సుశీ" అన్నాడు సత్యం మృదువుగా.

"వ్యక్తిత్వాన్ని గురించి కథలు రాశారుగాని, పక్క మనిషి వ్యక్తిత్వాన్ని భరించలేకపోయారు. స్త్రీకి భార్య అవటంకంటే ఎక్కువ ఆశయంకూడా వుంటుందని మర్చిపోకండి" అంది సన్నగా నవ్వుతూ.

ఆ కిలకిలనవ్వు సన్నగాపారే సెలయేరుని జ్ఞప్తికి తెస్తుంది. సెలయేరు గట్టుకెళ్ళి - నువ్వు నా పక్కనేపాడు ఆ గలగలశబ్దం నా ఒక్కడికోసమే చెయ్యి "అనడం, చంద్రుణ్ణి" ఆ వెన్నెల నాకేయియ్యి, నాయింట్లో నే కట్టేసుకుంటాన"నడం మల్లెల సువాసన "నాకొక్కడికే కావాలి. నా జేబులోనే వుంచుకుంటాన"నడం - యిలాంటివి ఎంత అసాధ్యమో సుశీలను పట్టుకోడంకూడా అంతే! - అని సత్యానికి ఒక గొప్ప నిజం తట్టింది.

అన్నీ - లక్షలు, భార్యాపిల్లలూ, యిన్‌కమ్‌టాక్సు, కొడైకనాలు - అన్నీ మబ్బుల్లో కలిసిపోయాయి. జీవితాన్ని వెలిగించే ప్రేమజ్యోతి కనిపించింది సత్యానికి సుశీల ముఖంలో.